

Въведение

Човек, още от момента, в който за първи път осъзнава себе си като мислещо същество, изпитва изумление пред света и пред неговите тайни и явни закони. Съвсем естествен е неговият стремеж да ги разбере, да ги о-по-знае. Но заедно с възлението от вече познатото се появява и трепетът пред неизвестното, неразгаданото, непознаваемото. И колкото повече се разширява сферата на известното, като че ли пропорционално на нея расте разбирането, че съществува една област, в която човешкият разум не може да проникне. Съвсем закономерно тогава възникват въпросите: съществува ли граница на човешкото познание; ако съществува, къде се намира и може ли да бъде преодоляна. След догматизма на Средновековието и ренесансовия ентусиазъм мислителите на новото време си поставят задачата трезво да разгледат този проблем и да се опитат да го решат. Постепенно се стига до появата на няколко области, които правят опити да познаят познаваемото и претендират, че биха могли да надникнат отвъд него. На първо място това е религията, която твърди, че отвъд света на човека е Бог, който е непознаваем - и в него може само да се вярва; т.е. разумът отстъпва пред вярата. Философията обаче не може да се съгласи с това положение. Тя се опитва да разбере и да обясни самите възможности на познанието и на познаването на непознатото. Появилата се през този период наука отрича методите на религията и на философията, като издига и утвърждава познанието чрез изследване и емпирично обосноваване. Изкуството пък, открай време се опитва да пресъздава художествено познатото и да се докосне интуитивно до непознатото. И тук, може да се каже, че ако при науката и философията съществува стремеж за подреждане на света, то при изкуството и религията съществува стремеж за усещане на света.

На днешния етап от развитието на историята се осъществяват коренни промени на първичните стереотипи поддържащи догматичните представи в миналото. Ражда се ново мислене. И ето това става не за първи или последен път в човешката история. В такива времена философията, откликвала на ускореният исторически процес, променяла и усъвършенствала диалектическите идеини пройоми, методи, позволяващи да се овладеят в мисли всички по-стремителни развития на обществата в историята. Този проблем може да се счита за вечен, като непрекъснато възникващ в процеса на развитието на цивилизациите. Разрешението му започнало със започналото от англ. Фил. от 17 в. Ф.Бейкън разчистване на ума от сковаващите го идоли, призраци. В тази връзка френският мислител Р.Декарт извежда и систематически развива идеята за необходимостта на методическото съмнение в унаследените знание, проверявайки съдържателността, осмислеността и доказването им

В епохата на особената актуализация на тяхните вътрешни философски идеи , възниква нуждата и за тези фил.идеи-в този вид в които те първоначално са повдигнати и формулирани-повдигайки уточнението за радикалното им преразглеждане.

Така и станало , в новото време с идеите за свободата, когато възникнали непознатите в миналото фил.идеи с помоща на които се обосновавали всеобщите и незнаещи никакви изключения права на човека.

Но това над което спорили философите, започнало от дълбока древност и в нови времена естествено не е загубило значението си.

Философските идеи не се раждат и не съществуват на някое изолирано самостоятелно място на чистия дух и чистата мисъл . Те живеят и се обновяват в контекста на действителният исторически живот напълно определен от реалните индивиди.

1. Немска класическа философия

Имануил Кант (1724-1804) бил считан за родоначалник на немската класическа философия-грандиозен етап в историята на световната фил.мисъл. Обхващащ повече от столетие от духовното развитие-много ярко по своите резултати и важен по своето въздействиена човешката духовна история. Той е свързан наистина с велики имена наред с Кант са и И.Г.Фихте (1762-1814), Г. Хегел (1770-1831), Л. А. Фойербах (1804-1872)

Преди всичко мислителите от тази школа, били обединени от изходното разбиране на ролята на философията в историята на човечеството и на световната култура. На Хегел принадлежат думите Философията има съвременна епоха постигната в мисления . И на представителите на немската класика се отдало да запечатят ритъма, динамиката и въпросите на своето тревожно и бурно време-периода на грандиозните и социално-исторически преобразувания. Те обърнали взора си към човешката история и същност.

Кант, Фихте и Хегел възнасят философията на високо, така като я смятат за строга и систематична наука.

Втората особеност на немската класическа мисъл се заключава в това, че на нея се паднала мислята да придаде на философията облик на широко разработена и значително по-диференцирана, откоето преди, специална дисциплина от идеи и понятия но със взаимносвързани звена които са взаимносвързани в единна интелектуална верига от философски абстракции. Именно тя, независимо от трудностите при усвояването, могла да окаже огромно въздействие не само в културата и в соц.дейности.

Кант и другите представители на философски разсъждават за света като цяло, за закономерностите на найното развитие. Това е така нареченията онтологически аспект на философията-учението за битието. В тясно връзка с него се изгражда и учението за познатието, т.е. Теорията на познатието-гносеологията. Философията се разработва и като учение за човека, т.е. философска антропология. Заедно с това класическата немска мисъл се стреми да разсъждава за човека, изследвайки различните форми на човешка деятелност, в това число и социалната жизнедеятелност на човека. Те размишляват за обществото, обществения човек в рамките на философията, нравствеността, всемирната история, изкуството, религията-такива са били дисциплините във философията по времето на Кант.

Третата особеност на тази философия се заключава в прилагането на пътя на ново отношение към метафизиката чрез метода на мишление и познание-метода на диалектизма, разработвайки цялостна диалектическа концепция на развитие, приложимо към изследването на всички области на човешкия живот. Това което обединява немската класика в едно цяло: в своето разглеждане на човека и историята на тази философия кратко и ясно концентрирана около принципа на свободата и други хуманни ценности. Немската класическа философия се явява непреходно достижение на философската мисъл, и затова тя има общочовешко значение, като се опитва да отговори на въпросите, които човечеството си е задавало от самото начало на развитието на философията, на тези въпроси които си задава и днес.

Немската класическа философия е съзвездие което се състои от ярки звезди и една от най-ярките от тях е Имануил Кант, чийто живот и безсмъртни идеи ще станат предмет на по нататъшните ни размишления.

Имануил Кант

2.1. Личност и творчество

Кант говори за това, че въпросът за човека, т.е. антропологическият въпрос е главен за философията. Не случайно имайки предвид някои развития на своето философстване, Кант свел всичко до човека, че има човека и за какво е предназначен-това е основната идея на цялата кантовска философия.

И.Кант се родил през 1724 г. В Прусия в семейството на коняр, професия която тогава се считала за престижна и достойна за уважение. Отрасването и възпитанието в семейството му наложило освоености при формирането на личността: уважение към другите хора и техния труд. Затова за сина на коняра бил открит достъп до университета и след като го завършил станал университетски професор. В годините прекарани в университета, Кант вече мисли над това по какъв път трябва да формира новата философия. Той внимателно изучава философските системи не своите предшественици. В частност го привличат ученията на Дж.Лок и Д. Хюм . Вниква в системата на Лайбниц и усвоява произведенията на Волф. Прониквайки в дълбините на историята на философията, Кант усвоява едновременно такива дисциплини като медицина, география, математика и то до такава степен , че по-късно ги преподава. След като завършва университета през 1746 г. Кант стъпва на нов път: става домашен учител. Годините на преподаване не преминали безследно. През 1755 г. Той заема със своите оригинални произведения особено място във философското творчество. Неговата мисъл започва да участва в обновлението на философията в Германия.

2.2. Творчество в докритическия период

Първата работа на Кант-трактатът Мисли за истинната оценка на живите сили . Тази работа, която съдържа в себе си , нещо което можем да наречем искрено и страстно определени на жизнената ориентация на младия учен, обосноваване и защита на ценностите и творчеството на новаторския труд.

Като начинаещ философ, Кант се опитва да отговори на такива въпроси : може ли да посегне с критика на великите учени, великите философи? Има ли той право да съди за

това , което са направили Декарт и Лайбниц и не си ли личи тук немислима дързост да застанеш на едно ниво с тях? В тази връзка в личностния облик на Кант се проявяват такива качества като смелост и дързост на новатора, неговото доверие към своя творчески порив, самоуважение и достойнство.

През 1755 г. Кант пише и защитава ̀ти дисертации. Една от тях е посветена на проблемите на огъня /юни 1755 г./ . Подобно на Хераклит при когото огънят бил първоначалната диалектика, Кант подхожда към този проблем, опитавайки се да го изследва в естественонаучен и едновременно философски аспект. През септември същата година , той пише втора дисертация За принципите на метафизическото познание . Тя потвърдила правото му на звание-доцент по философия. През същата година е написана и третата дисертация

Голяма роля за установяването на самият Кант и за цялата световна философия изиграла неговата работа под наименованието Всеобща естествена история и теория на небето . Изследването на Кант заключава в себе си интерес и за съвременния човек, за съвременното мислене. Преди всичко това се отнася към борбата от нов тип против религиозната и философска догматика, към борбата на учения философ, които имал възможността да използва новите измерение на критическото мислене у човека.

Кант с първите си крачки във философията било важно и интересно да построим картината на подвижен и одушавен динамичен свят. Умъртвяването на света , което се получава при построяването на неговата механистична картина, не би могло да удовлетвори Кант. Основният резултат, достигнат от него в дадената работа, се състои в това , че света действително е представен като динамичен, подвижен и изпълнен със живи сили и тенденции. Не е възможно да бъде постигнат , ако се ограничим до чисто механичните сили. От такава гледна точка , Кант застава на пътя на изледване на света съгласно принципа на диалектиката. С още по-голяма увереност, той ще поеме по пътя на одушевяване на света, и придаването му на диалектически динамизъм на вътрешната спонтанност и развитие по законите на вътрешните противоречия. Това ще бъде и началото на диалектическата концепция на развитие-много важното достижение на немската класическа философия. През 70-80 г. Кант търси нови пътища във философията-нейните фундаментални проблеми. В докритическото развитие на Кант /до 1781 г./ , най-интересни са теоретичните точки от които се ражда Критика на чистия разум и Критика на практическия разум .

Две от основните му произведения образуват мост към :Критика на чистия разум . Едното от тях се нарича :Наблюдения над чувственото прекрасно и възвишено , второто

2.3. Безсмъртните идеи в "Критика на чистия разум"

В края на своето най-крупно произведение Критика на чистия разум немският философ Имануил Кант формулира следните три въпроса, които според него изчерпват всеки интерес на разума : 1. Какво мога да зная?; 2. Какво съм длъжен да правя?; 3. На какво бива да се надявам?

Самото формулиране на подобни въпроси определя съществуването на границата пред човека, т.е. определя го като ограничено същество. В първия въпрос това е границата на познанието, във втория - на поведението, а в третия - човек е ограничен с оглед на съдбата си.

Но със самата си поява Кантовата Критика се опитва да разчупи една друга ограниченост - тази на догматизма във философията. За Кант философията е преди всичко теоретично знание, съвсем различна от психологията /която е интерактивно-субективно знание/, както и от всяко практическо поведение /което може да се отъждестви с моралната философия/. По този начин той я определя като спекулация /чисто теоретическо познание/ и така тя възвръща стария си авторитет на основа на всяко знание - пред-условност. Тоест, философията определя предположенията /законите/ на всяко знание. Но в същото време Кант съзнателно ограничава полето на философията, защото за да има критика на разума , той трябва да бъде разглеждан от една различна от него позиция, а именно позицията на разсъдъка, на научния разсъдък. Следователно чистият разум е описание на научното
С

.....ъзнание. По този начин Кант се явява единствен между философите, който не говори за всички умове, тъй като критиката на чистия разум е еквивалент на критика на научния разум, а подобна критика може да бъде направена и разбрана само от учения. Философията не може да бъде разбрана от всички, следователно философията е ограничена. Всъщност тук ясно се вижда споменатата по-горе прилика между философия и наука по отношение на метода на познаване.

Разглеждане на човешкото познание при Кант чрез надстрояване на познавателния апарат - сетивност, разсъдък, разум - се вписва в традицията на Декартовото cogito . И

все пак при Кант нещата съвсем не изглеждат традиционни, защото именно чрез тях /чрез нещата/ той определя границата на човешкото познание. За субекта външното е двойно, на две нива: веднъж, то е външно по отношение на него /субекта/, и втори път, то е външно по отношение на неговото познание. Защото нещата, така както те ни се явяват, са различни от нещата сами по себе си; и тъй като човек пребивава в света на явленията, той се нуждае от нагледи, за да ги опознае, които нагледи му се дават от сетивността. Но макар и притежание на субекта, сетивността е обективна поради това, че, според Кант, тя е условие, чрез което човек проявява своята родовост, така че да се откъсне от субективното и да пребивава в обективното, всеобщото.

Тази обективност е пред-поставена от двете априорни представи на сетивния наглед - времето и пространството. Те са такива априорни форми на сетивността, без които е немислима всяка сетивност, защото иначе човек не би възприемал явленията като определености, а като безформена материя.

Но пространството и времето не са форми на самите обекти, а са форми на сетивната способност на възприемащия субект. Те са характеристики не на средата, а на начина, по който тя бива възприемана от него. Както казва Кант в първата са Критика , пространство и време са без съмнение априорни представи, които се намират в нас като форми на сетивния ни наглед, преди още някой действителен предмет да е определил сетивното ни усещане. Но този материален елемент предпоставя възприятието.

Следователно пространство и време могат да се тълкуват като изживявания на възприемащия субект, които имат свойството да го обективират. Всички нагледи изглеждат външни по отношение на субекта (откъдето - граница между вътрешно и външно), но те са външни предимно с оглед на пространствата, защото всяко сетивно явление е локализирано в пространството. Оттук следва, че нагледността представлява експониране на явленията вън от субекта. Но освен външните сетива, Кант предполага наличието и на едно вътрешно сетиво, чрез което си представяме нагледно самите себе си, т.е. ние познаваме собствения си субект , макар и не според това, което той е сам по себе си , а само като явление .

И така, докато пространството е онази априорна форма на сетивността, която прави възможно възприемането на всеки външен наглед, то времето се явява такова предусловие, което прави възможни всички нагледи - и външни, и вътрешни. По този начин се предполага една вътрешно присъща способност на познавателния субект, която като сетивност да обхваща всички възможни нагледи, както и самото пространство. Следователно Кант разделя (разграничава) пространство и време

онтологически. Докато пространството е възможно донякъде да бъде представено, то времето може единствено да бъде пред-по-ставено. Оттук вътрешната сетивност онтологически е по-мощна от външната. Времето е най-необходимото предусловие на всяка сетивност и познание и като чиста форма на сетивния наглед по модалност е дадена неограничено, докато пространството се представя като безкрайно дадена величина.

Разликата между безкрайността и неограничеността следователно се състои в това, че понятието за крайност е валидно само в пространствено отношение, докато ограничеността е валидна и за пространството, и за времето.

Но понятието за граница е немислимо без съществуването на субект. За да може нещо да бъде граница, то трябва да бъде определено като такова, т.е. необходимо е да съществува някой, който да я срещне и определи. Оттук може да бъде изведено потенциалното безсмъртие на душата (вътрешното сетиво като метафора на душата - неограничено), както и наличието на граница в човешкото познание (ограничавано от крайността на външните сетива).

И в такъв смисъл няма значение дали е вярна тезата (светът има начало във времето и освен това с оглед на пространството е затворен в граници) или антирезата (светът няма начало и граница в пространството, а е безкраен както с оглед на времето, така и с оглед на пространството) от Първата Кантова антиномия, защото за познаващия субект е безразлично дали светът е краен или безкраен, ако и в двата случая възможността му за познаване е ограничена.

Предисловие към първото издание на "Критика на чистия разум"

В увода към първото издание на своето произведение, Кант обяснява неговият смисъл които разкрива главният интерес , които го е подбудил да напише Критика на чистия разум . Кант поставя въпроса за чистия разум в две форми: за чистия теоретически и практически разум. За него те са две способности на ума. Едната се състои в способността да се мисли и познават някакви предмети-това е теретическата страна. А практическият разум е способността на някои предмети да бъдат създадени. Критиката на чистия разум за Кант не е нещо вътрешно, както критиката на теретичния чист разум. Главните и сюжети са човешкото познание и човешкото мислене.

Кант построява учението за чистия разум, следвайки духът на основателността и доказателствеността, които той черпи от математиката и естествознанието, а те, съгласно него, са най-големите достижения на човешкия разум през цялата човешка история. Кант вижда задачата на философията в това, че за да осъществи критиката на чистия разум, който той разяснява: Аз разбирам под това не критика чрез книги и системи, а критика на способността на разума въобще по отношение на всички знания, към които той може да се стреми независимо от всеки опит, може да стане решение за възможността или невъзможността на метафизиката въобще и определяне на източниците, а така също и обема и границите на метафизиката на основание на принципите .

Кант призовава да се отърсим от корените на всяка проблематика, на цялото изследване на чистия разум, този общочовешки дар, за да се изясни, как се поражда чистият разум, как се раждат неговите принципи и се формулират понятията му. Ако ви се отдаде да изпълните такава задача, то съгласно Кант, резултатите ще станат постоянно достояние на човечеството.

2.5. "Революцията в способа на мислене"

(увод към второто издание на "Критика на чистия разум")

Мислите, изказани от Кант в увода към първото издание, се изясняват в увода към второто издание.

В този увод, Кант от самото начало се стреми да изрази своето отношение към същността на проблемите: светът и познанието, светът и човека, не оставяйки при това никакво съмнение в това, защо е така заинтересован от дадената проблематика. Той е движен не от чисто академическият или теоретическият интерес които не били важни за Кант

2.6. Възможна ли е и как е възможна свободата?

Да се отстоява възможността за свободата-това е целта на Кант, която остава и най-важната целна съвременната цивилизация. Имайки предвид разясненията на Кант, и вземайки като пример това което днес ни вълнува:разликата между две постъпки, една от които изразява подчинение на тоталитарната система, а другата

Според Кант, тя произтича като една от принадлежностите на човека не само към естественият, чувствен свят на природата, нейните явления, но и умопостигаемият свят на идеите, които от Кант се подразбират като принципи, идеали, норми, следващи всеприродната причинност.

Човек познава себе си не само като едно от явленията на чувственият възприемаем свят и затова не е само в системата на естествената обусловеност на причинността и необходимостта.Той познава себе си и като чисто умопостигаем предмет.

Думата търсене , Кант обозначава само като механизъм, обусловен от природата и нейната причинност. Така той обрисова корените, източниците и признаците на човешката свобода, свободата-преди всичко като възможност за избор. В какво Кант вижда възможността за избор, възможността за свобода?

На първо място като най-общо, метафизически смисъл, човек стои пред такъв избор: или да се подчинява на естествената необходимост, като за начало я познава , или да насочи своето действие във вътрешната система от координати-ориентираща се чрез умопостигаемото , като последното е източника на свобода.

Като второ-свободата се проявява в умението и стремежът на човек да не извършва постъпки, които биха били неизбежни по силата на закона на природата или историческите обстоятелства.

Като трето- свободата се състои в човешката способност да се моделира своето и чуждо поведение, съдейки за тях по принципите на свободните алтернатив

